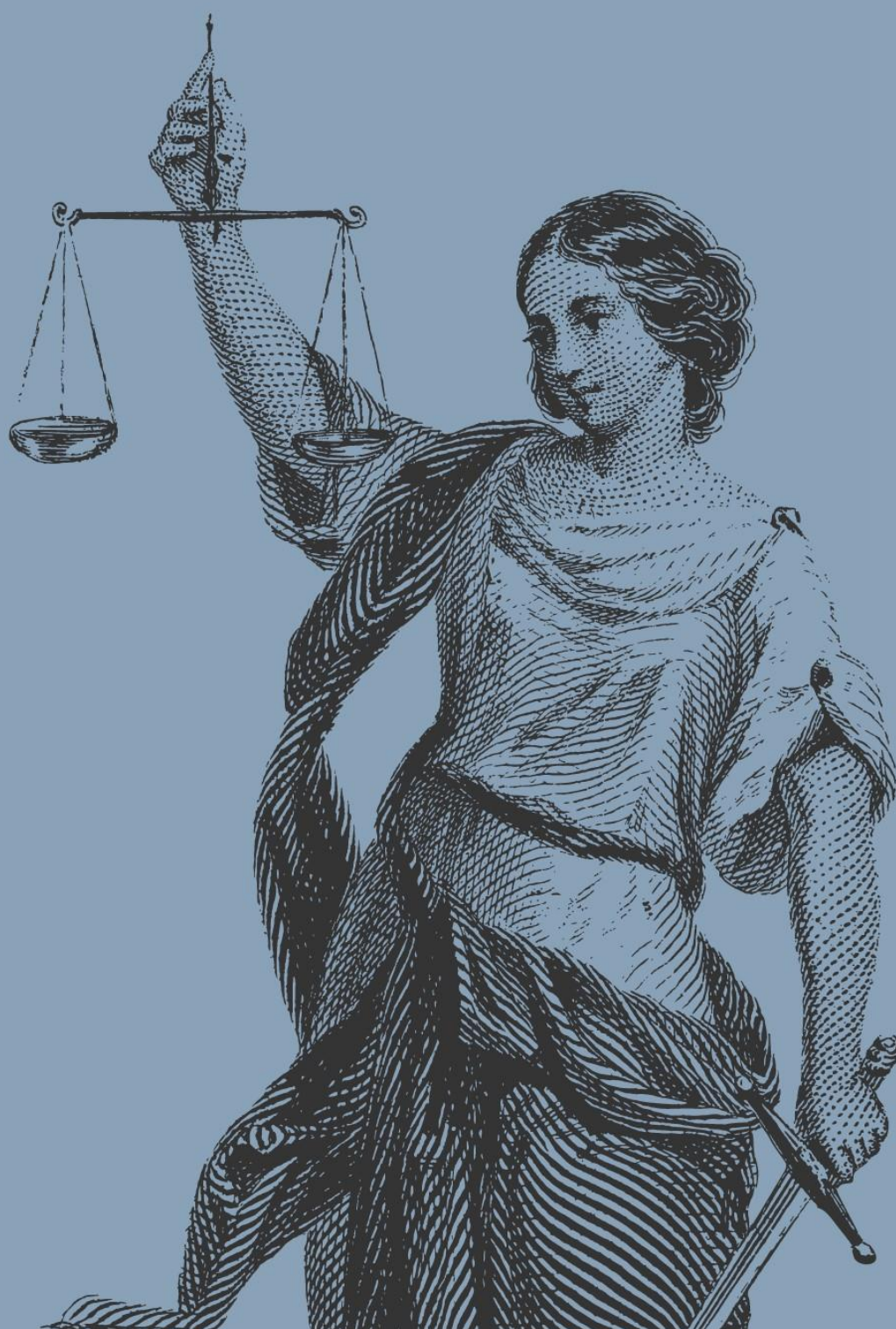

Ministerstvo spravedlnosti
České republiky

INFORMACE MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI

PRO VYHODNOCOVÁNÍ PŘÍJMOVÉHO POTENCIÁLU DLUŽNÍKA V ODDLUŽENÍ

2024

Informace

Ministerstva spravedlnosti pro vyhodnocování příjmového potenciálu dlužníka v oddlužení

Obsah

A. Legislativní část.....	2
B. Analytická část.....	4
1. Sběr údajů.....	4
1.1. Rozsah sbíraných údajů.....	4
1.2. Využití návrhu na povolení oddlužení.....	5
1.3. Využití nových součinnostních povinností.....	5
2. Predikce potenciálně dosažitelné úrovně příjmů.....	6
2.1. Zohlednění údajů o příjmech plynoucích z právních předpisů.....	6
2.2. Provedení individualizovaného průzkumu pracovního trhu.....	6
2.3. Nástroj pro vyhodnocení příjmového potenciálu dlužníka.....	6
2.3.1. Data o příjmech fyzických osob.....	6
2.3.2. Užití nástroje pro vyhodnocování příjmového potenciálu dlužníka.....	7
Určení výše hrubých příjmů na základě statistických dat.....	7
Interpretace a použití statistických dat.....	11
Zhodnocení dalších faktorů a výběr percentilu.....	12
Porovnání s dlužníky v oddlužení v roce 2023.....	12
Závěr k užití nástroje.....	13

A. Legislativní část

Předkládaný materiál navazuje na právní úpravu zpracovanou do českého právního řádu zákonem č. 252/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů¹. Nová pravidla podrobněji upravují mechanismus vyhodnocení příjmových schopností dlužníků v oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Dokument reflektuje zejména nové ustanovení § 412 odst. 4 věty třetí insolvenčního zákona, které zní „*Ministerstvo uveřejní informace týkající se hodnocení schopností a možností dlužníka vykonávat výdělečnou činnost způsobem umožňujícím dálkový přístup.*“. Příslušné pravidlo se dále vztahuje především k § 398a odst. 2, § 406 odst. 3 písm. c) a odst. 4, § 412 odst. 1 písm. a) a h) a § 412a odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona. Uvedená zákonná ustanovení se obecně vztahují k povinnosti dlužníka plnit splátkový kalendář a při vyhodnocení přiměřenosti výdělečné činnosti vycházet nejen z dosavadní příjmové situace dlužníka, ale i z jeho budoucího příjmového potenciálu.

Zejména v § 412 odst. 4 insolvenčního zákona je zakotveno, že při posuzování výkonu přiměřené výdělečné činnosti dlužníka nebo usilování o získání příjmu, respektive o posuzování vynakládání úsilí dlužníka směřujícímu k plnému uspokojení pohledávek věřitelů, vezme insolvenční soud v úvahu jeho schopnosti, možnosti a majetkové poměry [povinnosti upravené v § 412 odst. 1 písm. a) a h) insolvenčního zákona]. Insolvenční soud dále zkoumá, zda se dlužník bez důležitého důvodu nevzdal výhodnější výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Zjednodušeně řečeno by dlužník měl při plnění splátkového kalendáře využívat svůj příjmový potenciál a dosahovat příjmu přiměřeného jeho subjektivním schopnostem a objektivním možnostem na relevantním trhu práce.

Požadavek na využívání příjmového potenciálu je jedním z opatření vedoucích k dosahování vyšších (adekvátních) příjmů, respektive opatření působících proti možnému zneužití institutu oddlužení ze strany nepoctivých dlužníků, zejména před jejich působením v šedé ekonomice a s tím souvisejícím odkláněním nelegalizovaných příjmů mimo splátkový kalendář.

Předpokládanou míru uspokojení nezajištěných věřitelů posuzuje nejprve insolvenční správce (§ 398a odst. 2 insolvenčního zákona), přičemž tuto hodnotu posléze definitivně stanoví insolvenční soud na základě podkladů od insolvenčního správce [§ 406 odst. 3 písm. c) insolvenčního zákona]. Na základě vyhodnocení příjmového potenciálu je tedy rozhodnutím o schválení oddlužení každému dlužníku určen individuální cíl, k jehož naplnění má snaha dlužníka v oddlužení směřovat. Tímto cílem je očekávaná míra uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů a z ní vycházející průměrná výše měsíční splátky. Návrhem insolvenčního správce ovšem insolvenční soud není vázán, přičemž toto rozhodnutí podléhá instančnímu přezkumu (§ 406 odst. 4 insolvenčního zákona). V případě změny poměrů lze zareagovat změnou rozhodnutí o schválení oddlužení (§ 407 odst. 3 insolvenčního zákona).

¹ Zákon č. 252/2024, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Na výše uvedené navazuje vyvratitelná právní domněnka v § 412a odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona. Její účel spočívá v pozitivní motivaci dlužníka, aby se snažil uspokojit své nezajištěné věřitele alespoň v míře, která odpovídá jeho individuálnímu cíli (určeného právě s ohledem na vyhodnocení jeho příjmového potenciálu). Dosáhne-li totiž této individuální procentuální míry splacení, bude mu svědčit pozitivní domněnka usnadňující dokazování skutečnosti, že řádně plnil své podstatné povinnosti v oddlužení.

Neplnění podstatných povinností je naopak důvodem buď pro prodloužení průběhu oddlužení podle § 412b odst. 6 insolvenčního zákona, nebo přímo pro zrušení schváleného oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Nezávisle na procesním postupu však rovněž hrozí dlužníku, který své podstatné povinnosti neplnil, že nesplní předpoklady pro přiznání osvobození podle § 412a odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona.

Závěrem lze doplnit, že výše uvedená právní úprava reflektuje právní úpravu obsaženou ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1023, o restrukturalizaci a insolvenční.² V daném kontextu lze poukázat především na článek 20 odst. 2 směrnice, podle kterého má povinnost splácet vycházet z individuální příjmové situace dlužníka a zohledňovat spravedlivý zájem věřitelů.³

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční).

³ Předmětný článek zní: „Členské státy, ve kterých je úplné oddlužení podmíněno částečným splacením dluhu podnikatelem, zajistí, aby související povinnost splacení vycházela z individuální situace podnikatele, a zejména aby byla úměrná jeho postižitelnému nebo disponibilnímu příjmu a majetku během doby oddlužení a zohledňovala spravedlivý zájem věřitelů.“. Český zákonodárce přitom přijal doporučení recitálu č. 21 směrnice aplikovat shodnou právní úpravu i na nepodnikatele (spotřebitele).

B. Analytická část

Cílem analytické části je popsat nejpodstatnější změny ve standardním postupu vyhodnocení příjmového potenciálu dlužníka ze strany insolvenčního správce i insolvenčního soudu, které vyplývají z nové právní úpravy oddlužení. Obecně je nicméně přehled o takovém postupu důležitý i pro ostatní procesní subjekty a sepisovatele návrhů na povolení oddlužení.

1. Sběr údajů

1.1. Rozsah sbíraných údajů

Insolvenční správce v úvodní fázi připravuje podklady pro rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení tak, aby bylo v tomto rozhodnutí možné určit mimo jiné předpokládanou míru uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů s ohledem na schopnosti, možnosti a majetkové poměry dlužníka a průměrnou výši měsíční splátky nutnou pro dosažení této míry [§ 406 odst. 3 písm. c) insolvenčního zákona]. Úkolem insolvenčního správce je především zohlednit schopnosti, možnosti a majetkové poměry dlužníka ve zprávě pro oddlužení (§ 398a odst. 2 insolvenčního zákona).

Zjednodušeně řečeno, insolvenční správce kromě údajů o majetku dlužníka a dosavadních příjmech, které shromažďoval a vyhodnocoval, bude nově (od 1. 10. 2024) sbírat i údaje, na základě kterých lze odhadnout příjmový potenciál dlužníka a úroveň dosažitelných budoucích příjmů [§ 406 odst. 3 písm. c) ve spojení s § 412 odst. 4 insolvenčního zákona].

Za účelem individuálního vyhodnocení příjmového potenciálu dlužníka insolvenčním soudem je zapotřebí shromáždit zejména údaje o:

- subjektivních schopnostech dlužníka k výkonu výdělečné činnosti,
- objektivních možnostech vykonávat relevantní výdělečnou činnost, a
- majetkových poměrech dlužníka, a to s ohledem na případnou potřebu užívat věcné statky k výkonu určité výdělečné činnosti.

Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů dlužníka je třeba také zkoumat, zda:

- se dlužník nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, a
- nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika.

Mezi základní otázky, které se při hodnocení potenciálu dlužníka nabízí, tedy zejména patří:

- Jakou výdělečnou činnost může dlužník nabídnout trhu? Vyhodnocuje se strana nabídková.
- Jaké výdělečné činnosti trh poptává? Vyhodnocuje se strana poptávková.
- Jaké materiální vstupy jsou případně zapotřebí pro výkon výdělečné činnosti, u které se nabídka střetává s poptávkou? Vyhodnocuje se, co tvoří nezbytný kapitál.
- Jaké širší dopady mohou být s výdělečnou činností spojeny? Vyhodnocuje se, jaká jsou rizika, případně externality činnosti.

Pro rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení je žádoucí, aby výše uvedené informace byly součástí insolvenčního spisu.

1.2. Využití návrhu na povolení oddlužení

Za účelem vyhodnocení příjmové potenciality bude muset dlužník již v návrhu na povolení oddlužení nově uvést:⁴

- údaje o schopnostech a možnostech dlužníka vykonávat výdělečnou činnost, zejména o pohlaví, věku, nejvyšším dosaženém vzdělání, nejvýznamnějším předchozím zaměstnání nebo výkonu jiné výdělečné činnosti a oboru takové činnosti, o místu bydliště a místu výkonu výdělečné činnosti a o možnostech dojíždět do zaměstnání nebo k výkonu jiné výdělečné činnosti, jakož i o dalších faktorech zvyšujících nebo snižujících příjmový potenciál dlužníka,
- údaj o plátcí mzdy nebo jiného příjmu dlužníka,
- údaj o tom, zda dlužník učinil závazný příslib podle § 391 odst. 3 insolvenčního zákona, a pokud jej učinil, vyjádření dlužníka k předpokladu, že plněním závazného příslibu neohrozí uspokojování svých základních hmotných potřeb nebo potřeb osob na něj odkázaných výživou,
- údaj o tom, zda se třetí osoba zavázala poskytnout plnění ve prospěch majetkové podstaty dlužníka, a zavázala-li se, rovněž údaje o dárci, plátcí důchodu nebo jiného plnění dlužníku, jeho jménu a adrese bydliště, jakož i vyjádření dlužníka ke schopnosti třetí osoby takový závazek splnit.

Mezi další faktory zvyšující nebo snižující příjmový potenciál dlužníka lze řadit například:

- údaje o relevantních oprávněních, způsobilostech, průkazech a dokladech o kvalifikaci, zejm. o řidičském oprávnění, průkazu profesní způsobilosti řidiče, odborné způsobilosti v elektrotechnice, profesní kvalifikaci instalatéra, průkazu odborné kvalifikace svářeče, zdravotním průkazu pracovníka v potravinářství, dále o znalostech cizích jazyků a jazykových certifikátech apod.,
- údaje o osobních omezeních a diskvalifikačních faktorech pro výkon relevantních výdělečných činností, zejména o omezeních zdravotních, omezeních účasti ve směnném provozu, absenci bezúhonnosti, aj.

1.3. Využití nových součinnostních povinností

K ověření údajů uváděných dlužníkem v návrhu na povolení oddlužení může insolvenční správce využít i nově zavedené povinnosti součinnosti zaměstnavatelů dlužníka a poskytovatelů úvěru a rozšířené povinnosti součinnosti orgánů sociálního zabezpečení.⁵

- Zaměstnavatelé, kteří byli s dlužníkem v základním pracovněprávním vztahu v době 12 měsíců před zahájením insolvenčního řízení nebo do dobu trvání insolvenčního řízení až do přiznání benefícia osvobození od placení zbývajících pohledávek, jsou povinni sdělit insolvenčnímu správci údaje o příjmech dlužníka dosahovaných v uvedené době. Za dobu 12 měsíců předcházejících zahájení insolvenčního řízení je totiž dlužník povinen dokládat své příjmy [§ 391 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona].
- Orgány sociálního zabezpečení jsou v rámci součinnosti povinny sdělit insolvenčnímu správci údaje o příjmech dlužníka náležejících za dobu 36 měsíců před zahájením

⁴ § 17 vyhlášky č. 191/2017 Sb. ve znění vyhlášky č. 254/2024 Sb.

⁵ § 43 a 44 insolvenčního zákona.

insolvenčního řízení.

- Poskytovatelé úvěru jsou povinni sdělit insolvenčnímu správci údaje o příjmech dlužníka zjištěných při posouzení jeho schopnosti splácet úvěr. Ve vztahu k poskytovatelům úvěru zákon nezakotvuje časový test.

Realizací součinnostních povinností může insolvenční správce získat komplexnější informace o dosavadních příjmech dlužníka. Ty jsou potřebné též pro vyhodnocení, zda se dlužník v nedávné minulosti bez důležitého důvodu nevzdal výhodnější výdělečné činnosti.

2. Predikce potenciálně dosažitelné úrovně příjmů

Výši dosavadních příjmů je zapotřebí poměřit s odhadem výše budoucích příjmů, kterých by dlužník mohl dosahovat při plném využití svého příjmového potenciálu.

Při zpracování predikce je nezbytné vycházet nejen z údajů plynoucích z právních předpisů, ale i z průzkumu relevantního pracovního trhu a z agregovaných statistických dat o příjmech.

2.1. Zohlednění údajů o příjmech plynoucích z právních předpisů

Z údajů stanovených právními předpisy vezme insolvenční správce v úvahu zejména výši minimální mzdy a zaručené mzdy, případně údaje o výši jiných relevantních příjmů, které lze v oddlužení postihnout srážkami.

2.2. Provedení individualizovaného průzkumu pracovního trhu

Na základě shromážděných údajů o dlužníkovi insolvenční správce vyhodnotí, při výkonu jakých výdělečných činností a v jakém regionu by dlužník mohl nalézt uplatnění, a následně prozkoumá, jaké příležitosti jsou na takto vymezeném relevantním trhu práce nabízeny a jakých výdělků lze těmito činnostmi skutečně dosahovat.

Insolvenční správce na základě výsledků průzkumu zpracuje srovnání aktuální výdělečné činnosti dlužníka s několika nejvhodnějšími pracovními příležitostmi nabízenými na relevantním trhu práce, a to nejen v oboru dlužníka, ale i v obecně dostupných profesích. Upozorní přitom na pozitiva a negativa jednotlivých alternativ, včetně případných rizik s nimi spojených.

2.3. Nástroj pro vyhodnocení příjmového potenciálu dlužníka

2.3.1. Data o příjmech fyzických osob

Při vyhodnocování příjmového potenciálu lze rovněž přihlídnout ke statistickým ukazatelům, které vypovídají o výši příjmů všech fyzických osob bez ohledu na to, zda jsou znevýhodněni úpadkem či nikoliv, a o skutečném stavu a vývoji na pracovním trhu.

V úvahu lze vzít zejména údaje zveřejňované Českým statistickým úřadem, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Českou správou sociálního zabezpečení, Ministerstvem financí, Českou národní bankou, případně jinými institucemi a subjekty.

Český statistický úřad publikuje zejména údaje o průměrné hrubé měsíční mzdě v jednotlivých odvětvích ekonomické činnosti, třebaže z důvodu nerovnoměrné distribuce příjmů na průměrnou mzdu zpravidla nejsou schopny dosáhnout až dvě třetiny zkoumaných fyzických

osob. Dále zveřejňuje např. indexy růstu nominálních a reálných mezd, data o trhu práce, včetně údajů o zaměstnanosti a pracovní síle, jakož i analýzy předpokládaného vývoje trhu práce.⁶

Ministerstvo práce a sociálních věcí je gestorem pravidelných šetření, která jsou statisticky vyhodnocována v rámci Informačního systému o průměrném výděлку.⁷

Statistická data České správy sociálního zabezpečení jsou relevantní zejména u osob s nárokem na starobní důchod a invalidní důchod v jednotlivých stupních.⁸

Je-li v konkrétním případě důležitý přeshraniční prvek, lze zohlednit rovněž např. data Eurostatu.⁹

2.3.2. Užití nástroje pro vyhodnocování příjmového potenciálu dlužníka

Statistická data o příjmech lze zohledňovat prostřednictvím specializovaného nástroje pro vyhodnocování příjmového potenciálu dlužníka v oddlužení. Nástroj využívá tabulkový procesor k vyhledání statistických údajů o příjmech fyzických osob s podobnými demografickými ukazateli, jaké lze identifikovat u dlužníka.

Data obsažená v nástroji představují výstup z výše zmíněného Informačního systému o průměrném výděлку (ISPV). Hlavním sledovaným ukazatelem je v tomto systému hrubý měsíční příjem fyzických osob v ČR, přičemž se zohledňuje jak platová úroveň ve veřejném sektoru, tak mzdová úroveň v soukromém sektoru.

Hrubý měsíční výdělek je v ISPV definován jako součet mzdy (platu) za práci, náhrad mzdy (platu), s výjimkou náhrady za dobu dočasně pracovní neschopnosti, a odměny za pracovní pohotovost za sledované období vydělený počtem přepočtených placených měsíců zaměstnance.

Určení výše hrubých příjmů na základě statistických dat

Zohledňovanými demografickými ukazateli jsou pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, obor výdělečné činnosti a region, přičemž u každého ukazatele je umožněna volba z nadefinovaných skupin. Přihlédnout lze rovněž k procentní výši úvazku.

Po zadání charakteristik dlužníka jsou nástrojem zobrazena nalezená statistická data, a to zejména údaje o výši hrubých příjmů strukturované podle percentilů, jakož i údaj o tom, z jakého počtu fyzických osob nalezený datový vzorek vychází, jenž indikuje míru spolehlivosti. Údaje o hrubých příjmech jsou rovněž vykreslovány v grafu, ze kterého lze snadno získat přehled o míře rovnoměrnosti distribuce příjmů.

Výběr kritérií

Nástroj umožňuje v rámci následujících kritérií vybrat z nadefinovaných skupin.

⁶ Dostupné z <https://csu.gov.cz/>.

⁷ Dostupné z www.ispv.cz.

⁸ Dostupné z <https://www.cssz.cz/web/cz/statistiky>.

⁹ Dostupné z <https://ec.europa.eu/eurostat>.

Pohlaví

Ve vztahu k pohlaví se vychází z binárního rozdělení do dvou skupin.

Pohlaví
Žena
Muž

Věk

Ve vztahu k věku jsou rozlišovány tři skupiny, hraničními hodnotami je věk 35 a 55 let. Stejná výše dosažitelného příjmu tedy bude vypočtena například dlužníku ve věku 18 let, který nastupuje do prvního zaměstnání a nemá žádné předchozí pracovní zkušenosti, a dlužníku ve věku 34 let, který již může mít rozsáhlé pracovní zkušenosti.

Věk
do 34 let
35 až 54 let
55 a více let

Vzdělání

Ve vztahu k vzdělání jsou rozlišeny 4 úrovně, přestože se jedná o významný diferenciační faktor. Podle klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV) lze rozlišit až 15 úrovní vzdělání. V používaném rozdělení je např. veškeré vysokoškolské vzdělání sloučeno do jedné skupiny, není tedy rozlišeno na bakalářské, magisterské a doktorské. Nezohledňuje se ani obor vzdělání, ani zda dlužník působí v oboru, pro který získal kvalifikaci vzděláním.

Vzdělání	Stupeň dosaženého vzdělání (KKOV)
Základní a nedokončené	A, B, C
Střední bez maturity	D, E, H, J
Střední s maturitou a vyšší odborné	K, L, M, N, P
Vysokoškolské	R, T, V

Obor činnosti

Ve vztahu k oboru činnosti nástroj využívá dva datové sety.

Při výběru položky „1. Souhrnná data bez rozlišení oborů“ se zobrazují agregovaná data, která nezohledňují obor vykonávané činnosti. Tento datový set je založen na údajích o příjmech cca 3,6 milionu lidí.

Při volbě konkrétní oboru činnosti se zobrazují rozčleněná data. Tento datový set je založen na údajích o příjmech 3,3 milionu lidí.

Ve vztahu k charakteru výdělečné činnosti nástroj navazuje na Klasifikaci ekonomických činností CZ-NACE.¹⁰ Je umožněno zvolit ze sekcí ekonomických činností s písmenným označením, přičemž jednotlivé sekce jsou sdružovány do větších skupin s číselným označením.

V tomto datovém setu je rozlišeno 9 skupin oborů činností, jak je zřejmé z tabulky níže. V praxi jsou však vykonávané činnosti mnohem pestřejší a rozmanitější. V rámci skupin se přitom

¹⁰ Dostupné z <https://csu.gov.cz/klasifikace-ekonomickych-cinnosti-cz-nace>.

nepřihlíží k pracovnímu zařazení osob. Například ve skupině „Obchod a doprava“ nástroj zobrazí stejné statistické hodnoty jak u pokladního, tak u vedoucího prodejny, přestože náplň jejich práce je diametrálně odlišná. Současně na pozici pokladního zpravidla nelze dosáhnout stejné výše příjmů jako na pozici vedoucího prodejny.

Data pro kombinaci vzdělání „Základní a nedokončené“ a jednotlivých oborů činností v tomto datovém setu nejsou k dispozici, proto je u uvedeného typu vzdělání zapotřebí vycházet z agregovaných dat.

Obor činnosti (dle CZ-NACE)	Seskupený CZ-NACE
1. Souhrnná data bez rozlišení oborů	Celkem
2. A Zemědělství, lesnictví a rybářství	Zemědělství a průmysl
2. B Těžba a dobývání	Zemědělství a průmysl
3. C Zpracovatelský průmysl	Zpracovatelský průmysl
2. D Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	Zemědělství a průmysl
2. E Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	Zemědělství a průmysl
2. F Stavebnictví	Zemědělství a průmysl
4. G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	Obchod a doprava
4. H Doprava a skladování	Obchod a doprava
5. I Ubytování, stravování a pohostinství	Služby v oblasti ubytování a stravování, nemovitostí a administrativy
6. J Informační a komunikační činnosti	Peněžnictví a IT
6. K Peněžnictví a pojišťovnictví	Peněžnictví a IT
5. L Činnosti v oblasti nemovitostí	Služby v oblasti ubytování a stravování, nemovitostí a administrativy
8. M Profesní, vědecké a technické činnosti	Školství a kultura
5. N Administrativní a podpůrné činnosti	Služby v oblasti ubytování a stravování, nemovitostí a administrativy
7. O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	Veřejná správa, obrana a soc. zabezpečení
8. P Vzdělávání	Školství a kultura
9. Q 86 Zdravotní péče	Zdravotnictví
10. Q 87 Pobytové služby sociální péče, Q 88 Ambulantní nebo terénní sociální služby	Sociální služby
8. R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	Školství a kultura
5. S Ostatní činnosti	Služby v oblasti ubytování a stravování, nemovitostí a administrativy
5. T Činnosti domácností jako zaměstnavatelů; činnosti domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu	Služby v oblasti ubytování a stravování, nemovitostí a administrativy
5. U Činnosti exterritoriálních organizací a orgánů	Služby v oblasti ubytování a stravování, nemovitostí a administrativy

Kategorie oboru činnosti	Seskupený CZ-NACE	Sekce CZ-NACE
1	Celkem	Celkem
2	Zemědělství a průmysl	A, B, D, E, F
3	Zpracovatelský průmysl	C
4	Obchod a doprava	G, H
5	Služby v oblasti ubytování a stravování, nemovitostí a administrativy	I, L, N, S
6	Peněžnictví a IT	J, K
7	Veřejná správa, obrana a soc. zabezpečení	O
8	Školství a kultura	M, P, R
9	Zdravotnictví	Q86
10	Sociální služby	Q87 a Q88

Region

Ve vztahu k regionu je umožněno zvolit jeden z krajů. Kraje jsou však sdruženy do tří skupin regionů, jak plyne z tabulky níže. To například znamená, že nástroj zobrazí stejné statistické hodnoty pro Ústecký kraj a pro Moravskoslezský kraj, přestože v těchto regionech mohou mít lidé odlišné příjmové možnosti vzhledem ke geografické poloze.

Kategorie regionu a region
1. Hlavní město Praha
3. Jihočeský kraj
3. Jihomoravský kraj
3. Karlovarský kraj
3. Kraj Vysočina
2. Královéhradecký kraj
3. Liberecký kraj
3. Moravskoslezský kraj
3. Olomoucký kraj
3. Pardubický kraj
2. Plzeňský kraj
2. Středočeský kraj
3. Ústecký kraj
3. Zlínský kraj

Region	Kraj
1	Praha
2	Středočeský, Plzeňský, Královéhradecký
3	Karlovarský, Zlínský, Olomoucký, Moravskoslezský, Vysočina, Liberecký, Pardubický, Jihočeský, Ústecký, Jihomoravský

Úvazek

Procentní výše pracovního úvazku je zohledněna pouze ve výpočtu výše hrubého příjmu. Nejedná se tedy o demografické kritérium, na základě kterého by byly statistické údaje o příjmech tříděny a kategorizovány.

V uvedeném bodě lze zohlednit poměr výše týdenního úvazku k délce stanovené týdenní pracovní doby¹¹.

Kombinace kritérií

Z výše uvedeného je patrné, že nástroj poskytuje možnost zvolit kombinaci zmíněných demografických ukazatelů ze 72 různých scénářů, které nerozlišují obory činnosti, a z 648 různých scénářů, které obory činnosti rozlišují. Pro každý scénář je k dispozici nejvýše 28 kvantilů, proto se zpravidla tvoří 29 kvantilových podskupin.

Ani při této míře podrobnosti členění však nejsou statistická data k dispozici pro všechny kvantily. Nástroj je v tomto ohledu limitován množstvím a kvalitou zdrojových dat.

Pokud by např. bylo rozlišováno 5 věkových skupin (namísto 3), všech 14 krajů (namísto 3 skupin regionů) a všech 22 oborů ekonomických činností dle klasifikace CZ-NACE (namísto 9 skupin oborů činností), vzrostl by počet možných scénářů výběru na 12 320 počet podskupin na 357 280. Podle statistických údajů je v ČR téměř 5,1 milionu zaměstnanců.¹² Při jejich rovnoměrném rozdělení do tak vysokého počtu podskupin by v každé bylo nejvýše 15 zaměstnanců. To však nelze učinit, protože údaje o příjmech všech zaměstnanců v ČR nejsou k dispozici a rozložení není rovnoměrné.

Kritérium	Počet skupin (bez rozlišení oborů)	Počet skupin (s rozlišením oborů)	Počet skupin (s vyšším rozlišením)
Pohlaví	2	2	2
Věk	3	3	5
Vzdělání	4	4	4
Obor	1	9	22
Region	3	3	14
Kombinace skupin	72	648	12320
Počet kvantilových podskupin	29	29	29
Kombinace podskupin	2088	18792	357280

Interpretace a použití statistických dat

Insolvenční správce a insolvenční soud výše uvedeným postupem získávají statistické údaje o postižitelných příjmech fyzických osob s podobnými charakteristikami, které lze identifikovat u dlužníka. Jedná se o osoby se stejným pohlavím, v obdobném věku, s podobnou úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání a ve srovnatelném regionu.

¹¹ § 79 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

¹² Dostupné z: <https://statistikaamy.csu.gov.cz/zamestnanost-v-cesku>.

Množina těchto osob je seřazena podle výše hrubých měsíčních příjmů od nejnižší po nejvyšší a rozdělena do skupin, řada je popsána pomocí percentilů a výše příjmů. Percentil vyjadřuje pozici v řadě, tedy jak si určitá osoba vede ve srovnání s ostatními srovnatelnými osobami ve skupině.

Percentil říká, kolik procent lidí z takové skupiny má nižší příjmy. Čím je percentil vyšší, tím si daná osoba vede lépe.

- Percentil 0 představuje osobu, která má z dané skupiny lidí nejnižší příjmy.
- Percentil 25 představuje osobu, která má vyšší příjmy než 25 % jiných z téže skupiny.
- Percentil 50 představuje medián, tedy osobu uprostřed řady.
- Percentil 55 až 65 obvykle odpovídá výši průměrné mzdy.

Obecněji řečeno představuje percentil 20 hodnotu, pod kterou leží 20 % všech pozorování. Percentil je druhem kvantilu. Kvantil reprezentuje hodnotu v intervalu, kterou číslo z intervalu nepřesahuje.

Tabulka uvádějící percentily a odpovídající výše příjmů popisuje objektivní možnosti osoby s vybranými charakteristikami dosahovat příjmu na relevantním trhu práce. Rovněž shrnuje, jak (ne)rovnoměrně jsou příjmy mezi osobami distribuovány.

Zhodnocení dalších faktorů a výběr percentilu

Insolvenční správce a insolvenční soud dále komplexně vyhodnotí zejména subjektivní schopnosti dlužníka dosahovat postížitelných příjmů.

Veškeré relevantní individuální faktory zvyšující nebo snižující příjmový potenciál dlužníka není možné obsáhnout v jednoduché tabulce, proto je na tomto místě ponechán široký prostor pro uvážení, které vyústí ve volbu jednoho parametru, jímž je požadovaný percentil příjmů.

V tabulce uvádějící percentily a odpovídající výše příjmů je zapotřebí zvolit vhodný řádek především s ohledem na individuální příjmové schopnosti dlužníka.¹³

Jinými slovy, insolvenční správce a insolvenční soud výběrem požadovaného percentilu provedou predikci příjmového potenciálu dlužníka *pro futuro* a určí, jaké výše příjmů má být dlužník schopen dosahovat v době plnění splátkového kalendáře. Současně odůvodní, z jakých skutečností vycházel.

Porovnání s dlužníky v oddlužení v roce 2023

Při zpracování odhadu výše potenciálních budoucích příjmů lze rovněž přihlídnout ke statistickým údajům o výši příjmů dlužníků v oddlužení.

Při volbě požadovaného percentilu příjmů nástroj vypočítá, jaké procento průměrných dlužníků v oddlužení nedosahuje požadované výše hrubých měsíčních příjmů. Tento výpočet vychází ze statistických údajů o výši splátek, které byly v roce 2023 získány z téměř 14 000 oddlužení.¹⁴ Ve výpočtu je rovněž zohledněno, že průměrný dlužník v oddlužení má jednu

¹³ V souladu s § 406 odst. 3 písm. c) a § 412 odst. 4 insolvenčního zákona.

¹⁴ Statistická data vychází z analýzy statistického souboru 13.788 insolvenčních řízení, v nichž probíhalo oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty a u nichž je známo distribuční schéma za měsíc září 2023. Měsíc září byl pro účely analýzy vybrán záměrně, neboť zde již existuje statisticky významný soubor aktuálních

vyživovací povinnost.¹⁵ Údaje o příjmech dlužníků v oddlužení nejsou strukturovány podle výše uvedených demografických ukazatelů, a to především z toho důvodu, že datový vzorek pro tyto účely není dostatečně veliký.

Z uvedených statistických dat o příjmech dlužníků v oddlužení vyplynulo, že mediánová výše čisté měsíční splátky v daném období činila 3 718 Kč (percentil 50), přičemž průměr činil 5 065 Kč (percentil 62,6).

Na základě komparace vypočítané výše hrubých měsíčních příjmů dlužníků v úpadku s výší hrubých příjmů osob v běžné populaci lze dojít k závěru, že příjmový potenciál osob usilujících o únik z dluhové pasti prostřednictvím institutu oddlužení je ve srovnání s ostatními zpravidla velmi limitován.

Závěr k užití nástroje

Z důvodu nezbytnosti agregovat zdrojová statistická data do větších skupin jsou rozlišovací schopnosti nástroje omezeny (např. nedokáže rozlišit, zda je osoba se zvolenými demografickými charakteristikami pokladním, nebo vedoucím prodejny). Proto je zapotřebí individuálně hodnotit rozhodné okolnosti konkrétních případů, které vyústí ve volbu požadovaného percentilu příjmů, resp. požadované výše hrubých příjmů.

Predikci příjmového potenciálu dlužníka je rovněž zapotřebí založit na dalších pilířích, kterými jsou vedle souhrnných statistických dat o příjmech fyzických osob rovněž:

- údaje o aktuálních hrubých měsíčních příjmech dlužníka,
- údaje o nejvyšších minulých hrubých měsíčních příjmech, kterých dlužník dosahoval v relevantní době před zahájením insolvenčního řízení (12, příp. 36 měsíců), resp. před schválením oddlužení,
- orientační porovnání s výší příjmů jiných dlužníků v oddlužení,
- výsledky individualizovaného průzkumu pracovního trhu v rámci oboru činnosti dlužníka, případně i v obecně dostupných profesích,
- eventuálně též údaje o příjmech zjištěných poskytovatelem úvěru při posuzování schopnosti dlužníka splácet úvěr.

dat a v tomto kalendářním měsíci zpravidla dochází k nižšímu kolísání meziměsíčních příjmů dlužníků (absence sezónních vlivů, pololetních a ročních odměn atd.). Ze vzorku bylo vyřazeno 0,1 % extrémních hodnot zkreslujících výsledky.

¹⁵ To se promítá do kalkulace výše čisté mzdy i výše srážky ze mzdy a jiných příjmů v oddlužení, přičemž výpočet srážky vychází z nastavení pro rok 2023.